

Plockepinn
läsförståelse

himmel & pannkaka

Åsa Lennartsson
Jan Sundström

Läcit

Sju

s a n o m a utbildning

I komposten

Läs orden och ringa in de som du kan lägga i kompostlådan.

Allt som en gång har varit i naturen
kan du lägga i en kompost.
Där blir det till jord igen.

SANOMA UTBILDNING
Postadress: Box 38013, 100 64 Stockholm
Besöksadress: Rosenlundsgatan 54, 4 tr, Stockholm
Hemsida: www.sanomautbildning.se
E-post: info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation
Telefon: 08-587 642 10

Redaktör: Mikaela Fuchs
Grafisk form och produktion: AB Typoform
Illustrationer: AB Typoform
Foton: sidorna 15, 16, 18, 19, 20, 36, 37, 42, 44, 46 Shutterstock

Himmel & Pannkaka 7
ISBN 978-91-523-5692-0

© 2020 Åsa Lennartsson, Jan Sundström och Sanoma Utbildning AB, Stockholm

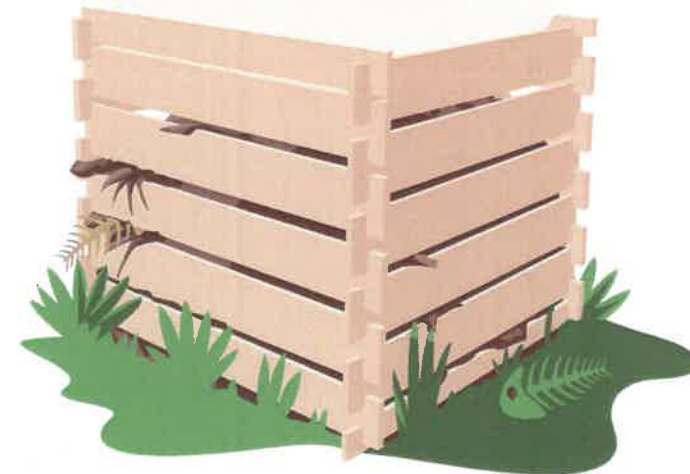
Andra upplagan
Första tryckningen

K Kopieringsförbud!

Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt. Vid tillämpning av skolkopieringsavtalet (även kallat Bonus-avtalet) är detta verk att se som ett engångsmaterial. Engångsmaterial får enligt avtalet överhuvudtaget inte kopieras för undervisningsändamål. Kopiering för undervisningsändamål av denna bok är således helt förbjuden. Utan tillstånd av förlaget kommer kopiering utöver avtalet att innebära ett otillåtet mångfaldigande. Ett sådant intrång medför straffansvar och kommer att ge upphov till skadeståndsskyldighet enligt 53 och 54 §§ lagen om upphovsrätt.

Tryck: Livonia Print, Lettland 2020

morot batteri
lampa gräs blommor
potatisskal plastmugg spik
tandborste sallad rödbeta
kotte gaffel löv ficklampa
glasbit gurka äpple

Maskkomposten

Läs texten.

Hej, jag heter Otto!

I höstas skulle min klass göra egna maskkomposter. Fröken berättade att allt som vi la ner i komposten skulle maskarna förvandla till jord. Det var som ett riktigt trolleri.

Först hämtade vi vita lådor i skolköket. Det var plastlådor som maten kommit i och som nu blivit över. Det som var bra med dem var att det fanns luftöppningar i varje hörn och att man kunde stapla dem på varandra.

I botten på lådan la vi en hopvikt tidning som vi först lagt i blöt. Den passade precis. Sen fick vi en plastkasse med kompostjord och maskar av fröken. Jorden hällde vi i lådan och så la vi ännu en våt dubbelvikt tidning över jorden. Varje låda skulle skötas om av tre barn.

Det var viktigt att vi höll jorden i komposten fuktig men inte för blöt. En blomspruta med vatten var jättebra att fukta jord och tidning med.

Fröken berättade att om vi skötte vår kompostlåda rätt så skulle vi snart upptäcka att maskarna la ägg. Vi skulle också kunna hitta många små maskbebisar. Det kändes riktigt spännande!

Hemma samlade var och en i gruppen mat till maskarna i en plastburk. Potatisskal eller äppelskruttar, teblad eller kaffesump, allt som kom från växtriket fungerade bra som mat. Innan vi la något i burken tänkte vi efter om det kom från naturen. Tänk att våra maskar skulle hjälpa oss att göra vanligt avfall till jord igen.

Vi skulle mata våra maskar ungefär en gång i veckan. Bara lite i början, när vi inte hade så många maskar. Ju fler maskar, desto mera mat. Maskar äter lika mycket som de själva väger, varje dag!

En dag när Anna, Malin och Sofia tittade i sin maskkompost skrek Anna till och ropade på oss andra. Hon hade sett ett jättekonstigt kryp i deras låda. När fröken hade petat lite i jorden så dök det konstiga djuret upp igen. Det var en gråsugga, sa hon. Det är ett djur som hjälper maskarna att göra jord av avfall.

Nästa dag hittade Niklas en tre centimeter lång tusenfoting i deras låda. Nu var det jättespännande. Varje gång vi öppnade för att mata maskarna hittade vi nya djur, larver, sniglar och små skalbaggar. Fröken berättade att de fanns med i jorden redan från början.

Jag tror det var jag som först såg det lilla, lilla maskägget i vår låda. Det var lite större än ett knappnålshuvud. Sedan hittade alla i klassen små maskägg i sina lådor och en vecka senare kröp tre små maskbarn på undersidan av det fuktiga tidningslocket.

En kväll bjöd vi in alla föräldrar till klassrummet för att visa våra komposter. De verkade först lite misstänksamma. Några föräldrar tyckte det var äckligt med alla röda, smala maskar. En del stod lite på avstånd och tittade på. Många var förvånade att det inte luktade illa om våra komposter. Någon föreslog att maskarna kunde bli familjens nya husdjur.

Dagen före avslutningen gick alla grupper ut med sina maskkomposter och vi hällde ut dem i skolans stora kompostlåda. Inte riktigt alla, förresten. Thomas familj hade bestämt sig för att skaffa nya husdjur, så hans låda fick följa med honom hem den dagen.

Läs texten och svara på frågorna.

Vad la vi i botten på lådan?

en hopvikt tidning

Skriv tre saker som vi kunde ge som mat till våra maskar.

t.ex.: potatisskal, äppelskruttar eller teblad

Hur mycket äter en mask?

De äter lika mycket som de själva väger, varje dag.

Skriv tre andra djur som också trivdes i våra komposter.

t.ex.: gråsugga, tusenfoting och snigel

Hur stort är ett maskägg?

Det är lite större än ett knappnålshuvud.

Lös koden genom att ringa in varannan bokstav.

Bokstäverna bildar en mening.

Skriv meningen på den tomma raden.

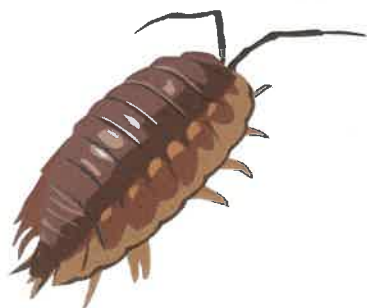
Ⓐ Ⓡ Ⓥ ⓔ Ⓛ Ⓛ ⓐ Ⓜ Ⓛ ⓞ Ⓛ ⓞ Ⓛ Ⓟ Ⓛ Ⓡ Ⓢ Ⓡ ⓞ ⓙ ⓗ ⓞ Ⓛ Ⓡ ⓔ Ⓣ Ⓡ Ⓥ ⓙ ⓖ Ⓡ ⓔ ⓐ Ⓝ

Avfall blir jord igen.

Gråsuggan

Läs texten.

Om du lyfter på en sten nere vid sjöstranden eller petar lite i en komposthög så upptäcker du kanske den lilla gråsuggan. Ibland myllrar det av gråsuggor i olika storlekar. Som du hör av namnet är de flesta gråsuggor grå, men de har olika nyanser. Skulle du få syn på några vita gråsuggor är det små gråsuggebarn som ännu inte fått sin grå färg.

Gråsuggan är ett litet kräftdjur som oftast lever på land på lite fuktiga ställen. Den är inte särskilt stor, bara cirka två centimeter lång. I Sverige kan du hitta ungefär 30 olika arter av gråsuggor. Gråsuggan har en platt kropp som är uppdelad i många små delar. Den har 14 ben. Gråsuggan andas med sina stjärtfötter och äter mest ruttna växtdelar.

Ringa in bokstaven framför de meningar som är rätt.

P Gråsuggan trivs i torr sand.

S Gråsuggan har fyra ben.

☒ **K** Den är ett litet kräftdjur.

☒ **O** Den andas med sina stjärtfötter.

☒ **O** Gråsuggan har en platt kropp som är uppdelad i små delar.

J Gråsuggan lever i vattnet.

I Den kan vara röd.

☒ **S** Den är ungefär två centimeter lång.

☒ **M** Gråsuggans barn är först vita.

☒ **T** De flesta gråsuggor är grå i olika nyanser.

☒ **P** I Sverige kan du hitta ungefär 30 olika arter av gråsuggor.

Vilket ord fick du?

kompost

Tusenfotingen

Läs texten.

Ett, två, tre, fyra! Ja, du kan hålla på rätt länge med att försöka räkna hur många ben en tusenfoting har. Den har inte 1 000 ben, inte ens 500, men säkert kan man hitta tusenfotingar med över 100 ben. Det finns olika sorters tusenfotingar, vissa kallas dubbelfotingar medan andra kallas enkelfotingar. Man kan skilja på dubbelfotingar och enkelfotingar genom att titta på hur deras ben sitter fästa på kroppen. Båda arterna har antenner längst fram.

Våra tusenfotingar trivs, precis som gråsuggorna, bäst i den fuktiga miljön under stenar eller bland multnande växtavfall.

En vanlig sort som du kan få syn på i en kompostlåda är glänsande svart och cirka 3 centimeter lång. Den är väldigt snabb och "rinner" liksom iväg över jorden. Det är en dubbelfoting. Den livnär sig helst på multnande växtdelar.

Du kan också få syn på en glänsande brun enkelfoting som är lika snabb.

Enkelfotingen har starka giftklor som den dödar sitt byte med. Bytet kan vara en insekt eller en mask.

Visste du att det finns en sydamerikansk enkelfoting som är 25 centimeter lång?

Ett bett från den kan vara farligt både för djur och människor.

Läs frågorna. Ringa in ja eller nej.

Tusenfotingar trivs bland multnande växtavfall.

☒ ja ☐ nej

Tusenfotingar har vingar.

☐ ja ☒ nej

Tusenfotingar kan vara både bruna och svarta.

☒ ja ☐ nej

Tusenfotingar är vita med svarta ränder.

☐ ja ☒ nej

Tusenfotingar har antenner framtill.

☒ ja ☐ nej

En enkelfoting kan bli ända upp till 25 centimeter lång.

☒ ja ☐ nej

En tusenfoting kan ha 1 000 ben.

☐ ja ☒ nej

Vissa tusenfotingar kallas dubbelfotingar.

☒ ja ☐ nej

Att skaffa katt

Läs om hur man sköter en katt.
Skriv rätt siffra vid bilderna.

- 1 Det finns både långhåriga och korthåriga katter. De med långt hår tar mer tid att sköta. Pälsen bör kammass och borstas varje dag, annars tovar den ihop sig.
- 2 Innan katten du valt flyttar hem till dig har du kanske köpt en kattbur att ha katten i när du hämtar den. Kattburen är också bra att ha när du vill resa med katten i bil eller med tåg.
- 3 En liten korg kan behövas den första tiden. Där kan katten känna sig trygg. Men snart har den nog själv valt ut ett eget favoritställe att sova på.
- 4 Din lilla kattunge är förmodligen redan rumsren när den kommer till dig. Därför ska du ha en kattlåda beredd. Kattlådan fyller du med kattsand. När katten har kissat eller bajsat i lådan försöker den gräva över det så gott den kan. Det blir klumpar i sanden som du måste ta bort med en liten spade och sedan slänga. Håll rent i kattlådan! Katter tycker om att ha rent omkring sig.
- 5 Du måste förstås köpa kattmat till din katt. Då kan du välja mellan kattmat på burk eller torrfoder. Låt din katt få mat av båda sorterna och ibland kanske också lite matrester. Glöm inte att ge den friskt vatten i vattenskålen varje dag.

- 6 Skaffa en klösbräda till katten, så att den inte börjar klösa på mattor och möbler. Du kan antingen köpa en klösbräda eller göra en själv av en mattbit som du spikar fast på en bräda.
- 7 Gör själv roliga leksaker till katten. Du kan knyta fast ett veckat papper i ett snöre. Den tycker din katt är lika spännande att jaga som en liten mus. Sysselsätt din katt och lek med den varje dag.
- 8 Om din katt ska vara en utekatt ska du köpa ett halsband med namnbricka. Se till att halsbandet sitter åt lagom hårt. En del av halsbandet ska ha resår så att katten kommer loss om den fastnar i något.

Simson

Läs texten.

Hej!

Jag heter Jessica. När jag fyllde tio år fick jag en kattunge. Mamma hade hållit den gömd på sitt rum i flera dagar. När hon väckte mig på min födelsedag hade hon en underbart söt liten katt i famnen. Du må tro att jag blev överraskad. Jag tittade in i de pigga ögonen och bestämde att min katt skulle heta Simson.

Jag fyller år på sommaren och då bor vi alltid i vårt sommarhus ute på landet. Simson och jag lekte hela dagarna. Ibland gjorde jag kattleksaker som Simson fick jaga. Det kunde vara en liten tofs som jag hade satt fast i ett snöre eller en gammal trasa som jag hade knutit några knutar på.

En dag när Simson och jag var ute och lekte kom en hund lunkande längs vägen. Jag kände igen hunden. Det var farbror Sixtens gamla älghund Ragge. Han måste ha smitit från sin husse.

Jag blev lite orolig så jag lyfte upp Simson. När Ragge upptäckte oss kom han rusande i full fart. Simson sprattlade till så att jag tappade honom. Han satte av in i skogen med Ragge efter sig. Jag sprang efter och skrek till Ragge att han skulle stanna, men de var redan försvunna. Då började jag gråta.

Tänk om Ragge hann ifatt Simson och bet ihjäl honom. Eller tänk om Simson sprang så långt bort att han inte kunde hitta hem.

När jag hade gråtit en stund förstod jag att det varken hjälpte att tycka synd om Simson eller mig själv. Om jag skulle få tillbaka min älskade katt var jag tvungen att leta reda på honom.

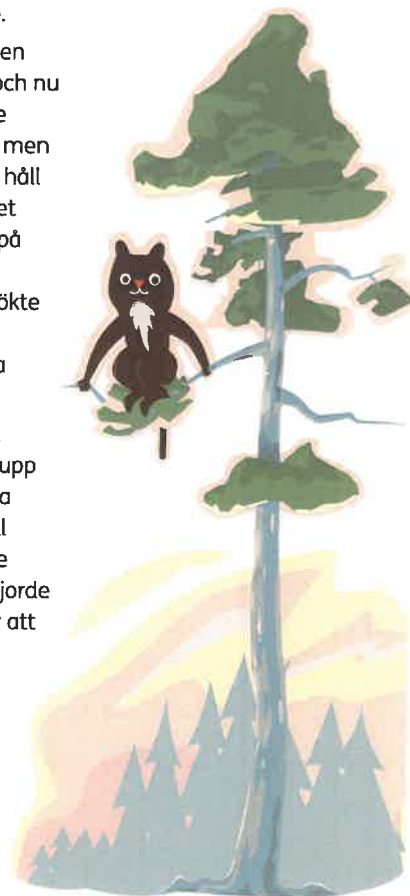
Jag gick in i skogen åt det håll de hade sprungit och ropade hela tiden på Simson. Men jag varken såg eller hörde någon katt. Den dumma hunden var också spårlöst försvunnen. När jag hade letat i en hel timme gav jag upp. Med en klump i halsen gick jag hem och berättade för mamma om det hemska som hade hänt.

Mamma visste inte vad hon skulle säga för att trösta mig. Hon såg både orolig och ledsen ut hon med. Vi satt där vid köksbordet och tittade ut genom fönstret, länge, länge.

Plötsligt hörde jag ett konstigt ljud. Var det en bebis som skrek? Jag rusade ut på gården och nu hörde jag ljudet lite starkare. Mamma följde efter mig och undrade vad som hade hänt, men snart hörde hon också. Vi började gå åt det håll ljudet kom ifrån. Vi gick in i skogen och ljudet hördes allt tydligare. Så äntligen fick vi syn på Simson. Han satt högt upp i en tall och var alldeles för rädd för att klättra ner. Jag försökte locka på honom, men han bara fortsatte att jama och ville hellre att jag skulle klättra upp till honom.

Medan jag stod och lockade på Simson gick mamma hem efter en stige. Jag klättrade upp på stegen och hämtade Simson. Hans hjärta tickade när jag fick tag i honom. När jag höll honom tätt mot min kropp kände jag hur de vassa klorna stack mig genom tröjan. Det gjorde ingenting. Det enda som betydde något var att jag hade fått tillbaka min älskade katt.

Hälsningar Jessica

Svara på frågorna.

Vilken årstid var det när Jessica fick Simson?

sommar

Vem var Ragge?

en älghund

Varför försvann Simson in i skogen?

Simson blev rädd för Ragge.

Var hittade Jessica Simson?

högt upp i en tall.

Hur gick det till när Simson blev räddad?

Jessica klättrade upp på en stege och hämtade Simson.

Rita en bild till berättelsen om Simson.

Tigrar och leoparder

Läs om de olika djuren.

Tigern

Du har säkert sett en vanlig huskatt smyga omkring på jakt efter en liten mus eller en fågel. Tänk dig då ett djur som liknar katten men är 50 gånger större och 50 gånger starkare. Lika lätt som katten kan döda en mus kan tigern döda en buffel, ett vildsvin eller en antilop.

Tigern är störst och starkast av alla kattdjur. Den kan bli tre meter lång och väga 300 kilo.

Tigern vill helst leva ensam och den jagar oftast på nätterna. Längre, längre

kan den ligga i bakhåll för att sedan smyga sig på sitt byte. När tigern till sist kommer tillräckligt nära rusar den med en otrolig kraft mot det överraskade djuret. Tigern slår omkull bytet med tasserna och dödar det sedan med ett bitt i strupen eller över nacken.

Tigrar klättrar dåligt men är bra simmare. Därför håller de gärna till i närheten av vattendrag.

Tyvärr är tigrarna, som så många andra av världens kattdjur, utrotningshotade.

Leoparden

Leoparden klarar att leva i den fuktiga regnskogen, på den torra savannen eller bland de kyliga bergen. Den anpassar sig lätt till sin omgivning och är duktig på att jaga. Den tycks alltid hitta något bytesdjur att äta. Som de flesta andra kattdjur jagar den helst på natten. Bytet kan vara en liten antilop eller kanske en fågel. Ibland släpar den upp bytet i ett träd där den kan få ha sin mat ifred. Ofta sover den också i trädet för att inte bli störd.

Leoparden har en gulbrun päls med svarta fläckar. Eftersom skinnet är så vackert vill många ha kläder av leopardpäls. Därför har leoparden nästan blivit utrotad i vissa områden.

Du kanske har hört talas om den svarta pantern. Egentligen är det också en leopard, men den är ovanligt mörk i färgen. En svart panter är alltså bara en svart leopard.

Leoparden anses som ett av de farligaste vilddjuren och det kan till och med hända att den anfaller människor.

Läs meningarna och rita.

Om leoparden har en tofs längst bak på sin svans ska du rita en tofs i den stora triangeln.

Om tigern är det största och starkaste av alla kattdjur ska du rita en tass i den stora triangeln.

Om tigern kan döda en buffel ska du rita en råtta i kvadraten längst upp till höger.

Om tigern simmar dåligt ska du rita en svans i kvadraten längst upp till höger.

Om leoparden kan ha svart päls ska du måla den minsta kvadraten svart.

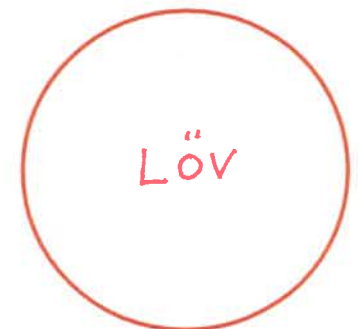
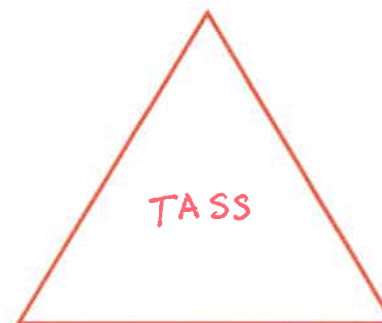
Om leopardens päls är randig ska du måla den minsta kvadraten randig.

Om tigrar och leoparder helst jagar på dagen ska du rita en sol i den lilla triangeln.

Om tigrar och leoparder är utrotningshotade ska du rita en klo i den lilla triangeln.

Om tigrar klättrar bra ska du rita ett träd i cirkeln.

Om leoparden gärna sover uppe i ett träd ska du rita ett löv i cirkeln.

Lejon och lodjur

Läs om de olika djuren.

Lejonet

Lejonet kallas ofta "djurens konung" och är ett av världens största kattdjur. Ett lejon kan bli mer än två meter långt och väga över 200 kilo.

Lejonet har gulbrun päls och en svart tofs längst ut på den långa svansen. Det är bara lejonhanen som har en hårman runt huvudet. Lejonets man kan ha olika längd och färg. Det beror på vilken ras lejonet tillhör eller hur gammalt det är.

Lejonen lever i flockar som består av några hanar, mellan fyra och tolv honor och ett antal ungar. Ofta är de alla släkt med varandra och håller till inom ett begränsat område.

Ett område som djur har som sitt eget kallas revir. Hanarna kissar för att markera gränserna till reviret. Hanarnas viktigaste uppgift är att försvara reviret mot inkräktare.

Honorna tar hand om ungarna och jagar. De passar på att jaga i skymningen eller på natten, när djuren på savannen går ner till floden för att dricka. Det är alltid flera lejon som hjälps åt under jakten. Vanliga byten kan vara antiloper eller zebror, men bufflar och vartsvin är också populär mat för lejon.

För det mesta är lejon ganska stillsamma djur som ligger och vilar sig i skuggan av något träd.

I fångenskap kan de bli mycket tama. Men man kan aldrig vara helt säker. Det har hänt att människor har blivit dödade av lejon även i djurparker.

Lodjuret

Om du ser en stor fläckig katt med tofsar på öronen kan det vara ett lodjur. Lodjuret är Sveriges största kattdjur men jämfört med lejonet, tigern och leoparden är det ändå ganska litet. Det väger mindre än 30 kilo.

Eftersom lodjur bor i Sverige måste de tåla snö och kyla. Därför har de hårkuddar under trampdynorna och en tät, varm päls. Den fläckiga pälsen är ljus gul på vintern men lite mörkare på sommaren.

Lodjuret jagar helst ensam på kvällen och i gryningen. Då ligger det gärna högt upp på en klippfylla eller i ett träd för att kunna spana efter sitt byte. Lodjuret längtar efter att kunna kasta sig över en hare, ett rådjur, en sork eller kanske till och med en ren.

Läs meningarna. Sätt kryss för det som är sant.

☒ Lejon kan bli mer än två meter långa.	☒ Lodjur har hårkuddar under trampdynorna.
☐ Lejon kan ha svart päls.	☐ Lejon har randig päls.
☒ Lodjur har tofsar på öronen.	☒ Lodjur har fläckig päls.
☒ Lodjur kan klättra i träd.	☐ Lodjuret är världens största kattdjur.
☐ Lodjur jagar i flock.	☐ Det är lejonhanarnas uppgift att ta hand om ungarna.
☐ Lodjur jagar gärna i mörkret på natten.	☒ Det är lejonhonornas uppgift att jaga.
☒ Lejon är större än lodjur.	☒ Ett område som lejon har som sitt eget kallas revir.
☒ Lejon jagar på natten.	☒ Lejonhanen försvarar reviret mot inkräktare.
☒ Lejon jagar i flock.	☐ Lodjuret kallas ofta "djurens konung".
☒ Lodjur måste tåla kyla.	

Vilket kattdjur är det?

Läs meningarna. Skriv rätt siffra under bilderna.

1 Under mina trampdynor finns hårkuddar.

2 Ibland släpar jag upp mitt byte i ett träd för att få ha det ifred.

3 Jag kan bli 50 gånger större än en katt.

4 Längst ut på min svans har jag en svart tofs.

5 Jag är störst av alla kattdjur.

6 Hanarna av min sort har en stor hårman runt huvudet.

7 Jag kan leva både i regnskog, på savann eller bland bergen.

8 Jag är Sveriges största kattdjur.

9 Vissa av min sort är svarta.

10 Jag har en vacker päls som många vill göra kläder av.

11 Jag kallas ofta "djurens konung".

12 Min täta, varma päls måste tåla snö och kyla.

13 Jag klättrar dåligt, men simmar bra.

14 Längst ut på mina öron sitter tofsar.

15 Jag är randig.

16 Jag lever i flock.

3 5 13 15

2 7 9 10

4 6 11 16

1 8 12 14

Kattkryss

Läs och lös korsordet.

2 Finns på lodjurets öra och på lejonets svans.

3 Vass på kattens tass.

5 I en sådan kan katten kissa.

6 Ett område som lejon har som sitt eget.

7 För att inte katten ska klösa på möbler och mattor kan du skaffa en sådan här.

8 En svart leopard.

9 Längst bak på katten.

11

12

De första båtarna

Läs texten och skriv rätt nummer vid bilderna.

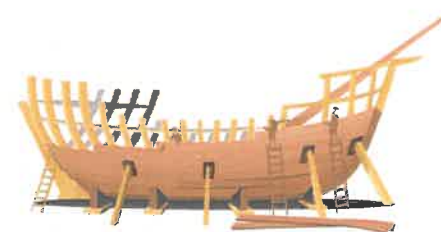
- 1 På vissa håll i världen använde människor uppblåsta djurskinn att flyta på. De användes som simdynor.
- 2 Ibland knöt man ihop de uppblåsta djurskinnen. Ovanpå skinnen la man ett flätat golv. Då blev det en utmärkt flotte.
- 3 Ibland var det ont om träd och det kanske inte heller fanns husdjur att göra skinnpåsar av. Då kunde människorna göra stora lerkrukor att ha som båtar.
- 4 I Egypten knöt folk ihop buntar med vass. Sedan knöt man ihop buntarna med varandra och gjorde flottor eller båtar.
- 5 Av en tjock trädstam kunde man göra en kanot. Trädstammen urholkades med hjälp av eld och stenyxor.

Jorden runt med segelskepp

Läs texten.

Redan för flera hundra år sedan kunde skickliga båtbyggare bygga stora skepp med flera segel. Skeppen byggdes av trä. De målades med tjära för att tåla vatten bättre. Med så stora och bra skepp gick det att segla runt hela jorden.

Det var svårt att hitta sjömän som ville följa med på de första resorna runt jorden. Människorna trodde nämligen att jorden var platt och att skeppet kunde tippa ner till underjorden om det kom för nära kanten.

En resa runt jorden kunde ta tre år. Då gällde det att ha ordentligt med mat och vatten ombord. Med ombord fanns också levande kor, höns och grisar som slaktades när man ville ha färskt kött.

Sakta seglade skeppet över havet.
Ibland sken solen och sjömännen
njöt av den svalkande vinden.

Ibland var det storm. Vinden slet i
seglen och vågorna slog in över däck.

Efter en tid tog maten slut och
vattnet blev dåligt. Då gällde det att
ta sig iland för att få tag på mat och
färskt vatten.

Till sist kom äntligen skeppet hem igen.
I hamnen hade massor av nyfikna människor
samlats. Några ville se om sjömännen hade
tagit med sig några spännande saker, växter
eller djur från avlägsna platser. Andra ville
höra om de äventyr som sjömännen hade
varit med om. Många barn fick äntligen
få träffa sina pappor igen.

Sjömanslivet

Läs texten, rita och måla.

Ombord på skeppet fanns stora
rättor som gärna åt av maten.
Måla skeppsråttan grå.

Skeppsskorporna var väldigt hårda, men
de gick lättare att äta om man blötte
dem i lite vatten. Råttan håller just på
att äta en skorpa som någon tappat.
Måla skorpan gul.

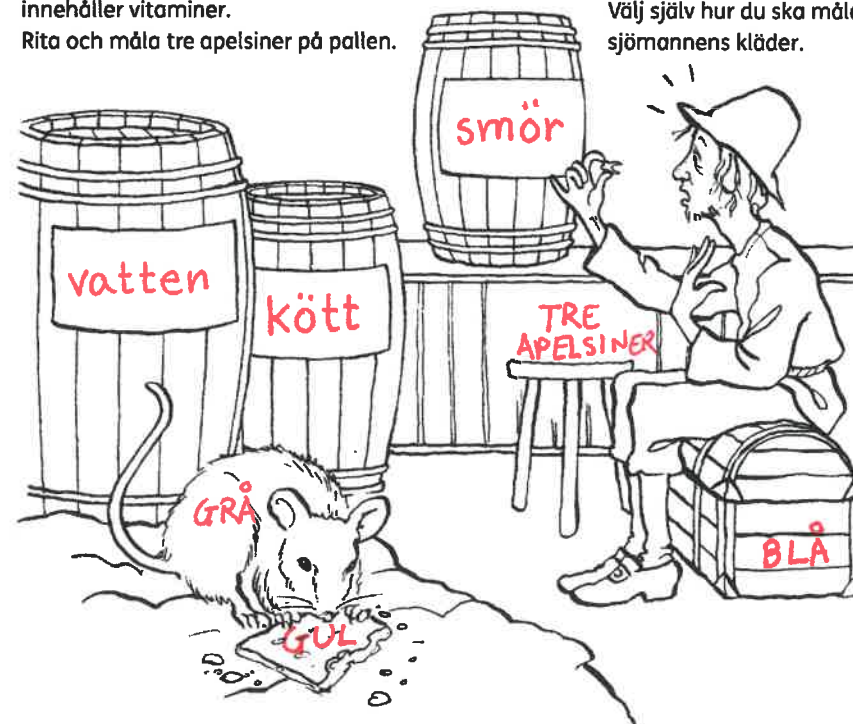
Om sjömännen fick för lite vitaminer
kunde de tappa tänderna. Frukt
innehåller vitaminer.
Rita och måla tre apelsiner på pallen.

Nästan allt ombord förvarades i tunnor.
I tunnorna kunde det finnas vatten, öl,
fisk, kött, smör och skorpor. Skriv vatten
på den största tunnan.

Skriv smör på den minsta tunnan.
Skriv kött på tunnan i mitten.

Varje sjöman hade en egen kista att
förvara sina saker i. Sådana kistor
kallades sjömanskistor.
Måla sjömanskistan blå.

Välj själv hur du ska måla
sjömannens kläder.

Sätt kryss för det som är sant.

- ☒ Skeppen byggdes av trä.
- ☒ Människor trodde att jorden var platt.
- ☐ En resa runt jorden kunde ta två månader.
- ☐ Sjömännen tappade sina tänder eftersom skorporna var så hårda.
- ☐ Skeppen drevs framåt med motor.
- ☒ Ombord på skeppen kunde det finnas kor, grisar och höns.
- ☒ Den som inte åt vitaminer kunde tappa sina tänder.
- ☐ Skeppsskorpor var väldigt mjuka.
- ☒ Kött och fisk förvarades i tunnor.
- ☐ Sjömännen förvarade sina saker i en rygsäck.

Rita ett segel till skeppet.

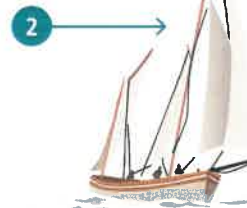
Rita en fisk i tunnan.

Rita frukter i kistan.

Båtkryss

Läs och lös korsordet.

- 1 I en sådan hade sjömannen sina saker.
- 2 I en sådan kunde det finnas vatten, öl eller kanske skorpor.
- 3 De var väldigt hårda att äta.
- 4 Djur med tryne som kunde finnas på skeppen.
- 5 Ett annat ord för fartyg.
- 6 Kallas den som arbetar på ett skepp.
- 7 Kunde förvaras i tunnor.

Vikingaskeppet

Läs texten och måla.

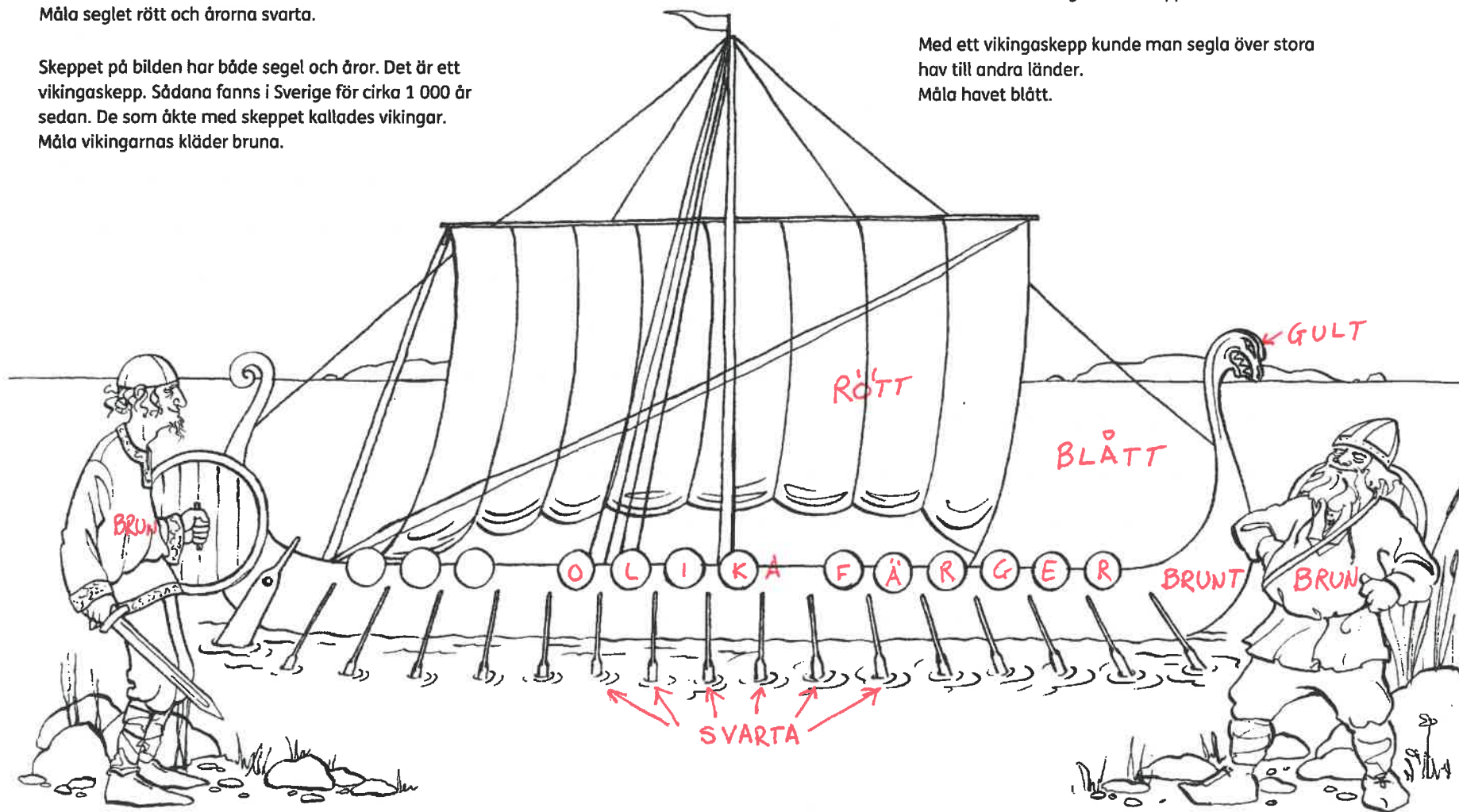
Förr i tiden fanns inga motorer som kunde driva skeppen framåt. Istället hade man segel eller åror.
Måla seglet rött och årorna svarta.

Skeppet på bilden har både segel och åror. Det är ett vikingaskepp. Sådana fanns i Sverige för cirka 1 000 år sedan. De som åkte med skeppet kallades vikingar.
Måla vikingarnas kläder bruna.

Vikingarna hängde sina sköldar på utsidan av skeppet, annars blev det alldeles för trångt ombord.
Måla sköldarna i olika färger.

Längst fram på skeppet kunde vikingarna sätta fast ett drakhuvud. Med hjälp av det skulle de skrämma sina fiender.
Måla drakhuvudet gult och skeppet brunt.

Med ett vikingaskepp kunde man segla över stora hav till andra länder.
Måla havet blått.

Kryssningsfartyget

Läs texten och skriv rätt nummer vid bilderna.

- 1 Rummet där man styr kallas bryggan. Där finns datorer och instrument som ska hjälpa kapten Berit Blomkvist att styra rätt.
- 2 Elvira Eriksson är passagerare. Hon har just hittat ett lekrum fullt med bollar.
- 3 Hamid Reza är servitör. Han arbetar i en av restaurangerna ombord. Ibland kan det vara svårt att komma ihåg vem som har beställt vad.
- 4 Nära aktern, långt ner i båten, finns maskinrummet. Där arbetar Arvid Adamsson som är maskinist. Just nu letar han efter sin termos som har trillat ner under en av motorerna.

- 5 Sixten Solman är en passagerare som har hittat affären där de säljer godis. Han är just på väg till sin hytt för att lämna sin last.
- 6 Maria Martinez är kallskänka. En kallskänka lägger upp maten fint så att gästerna ska bli riktigt hungriga.
- 7 Juha Järvinen svarar på knepiga frågor och hjälper folk att hitta rätt. Ibland kan inte passagerarna hitta sina hytter och ibland letar de efter en butik eller en restaurang.
- 8 Magnus Mild städar i caféer, korridorer, hytter och på alla andra ställen där det kan finnas skräp.

Hamnen

Läs texten och gör som det står.

En stor färja är som ett flytande hotell fullt med människor. Där finns restauranger, affärer och lekrum. Färjan kan också ta med bilar, husvagnar, bussar och lastbilar. Måla bussen som kör in i färjan röd. Välj själv hur du ska måla färjan.

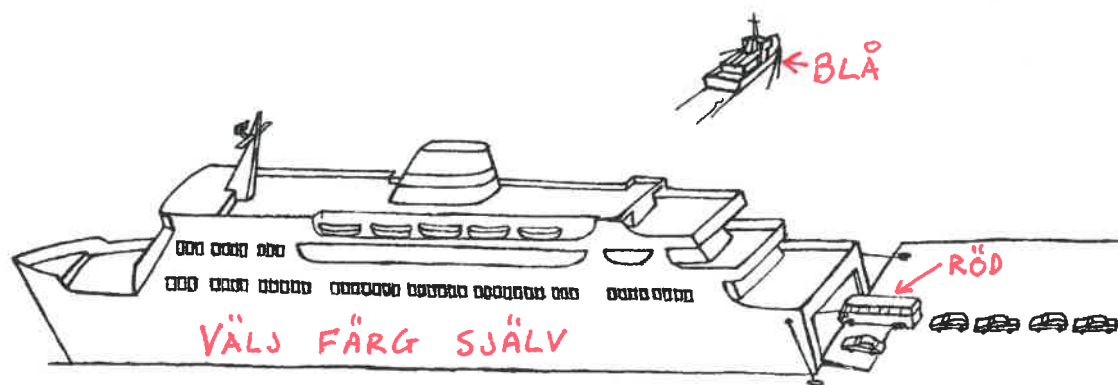
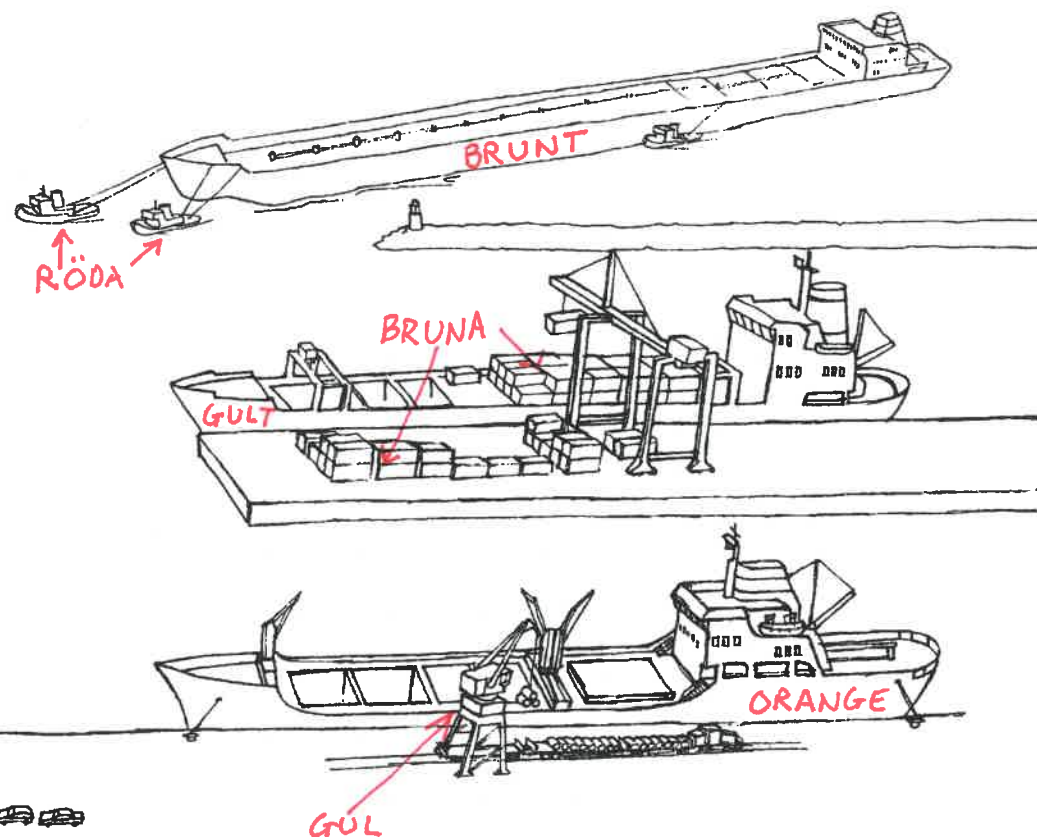
Bogserbåtar är små båtar med starka motorer. De drar stora fartyg in i och ut ur hamnarna. Måla bogserbåtarna röda.

Lotsbåtar går ut för att möta stora fartyg som behöver hjälp att komma säkert in till hamnen. Lotsbåten på bilden är just på väg ut ur hamnen för att möta ett nytt fartyg. Måla lotsbåten blå.

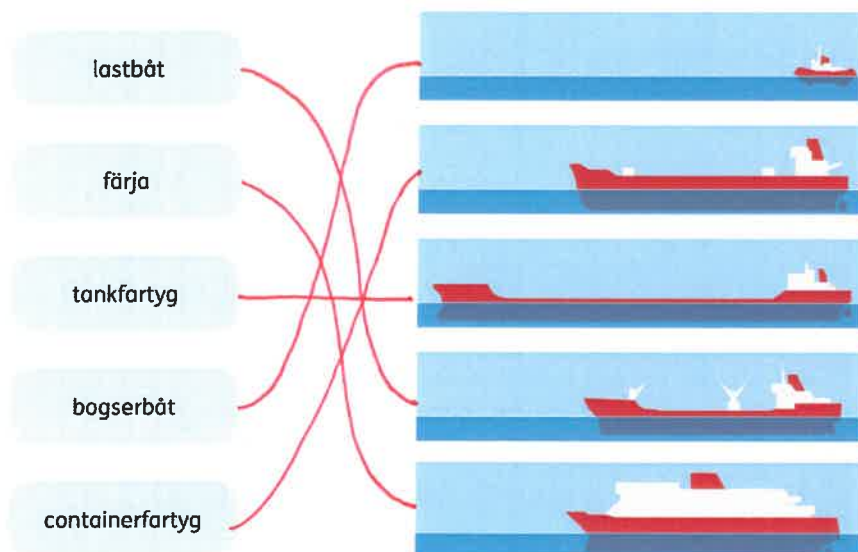
Ett containerfartyg tar ombord stora lådor av plåt. En sådan stor plåtlåda kallas container. Varje container är full av varor. Det kan vara datorer, leksaker eller kanske skor. Måla containrarna bruna och containerfartyget gult.

En lastbåt ligger vid kajen. Lyftkranen lyfter ombord stora pappersrullar och ner i det stora lastrummet. Måla lastbåten orange och lyftkranen gul.

Tankfartyget är störst av alla fartyg. Det kan vara flera hundra meter långt och fyllt med olja. I hamnen pumpas oljan över till stora oljetankar. Här hämtar sedan tankbilar olja och bensin som de kör vidare till bensinstationer. Måla tankfartyget brunt.

Dra streck till rätt bild.

Läs frågorna. Ringa in ja eller nej.

Färjor drar stora fartyg in och ut ur hamnen.

ja ☒ nej

Stora färjor är nästan som hotell.

☒ ja nej

En container är en slags plåtlåda.

☒ ja nej

Lastbilar fraktas på containerfartyg.

ja ☒ nej

Lyftkranar lastar varor ner i lastbåtens stora lastrum.

☒ ja nej

Tankfartyg är störst av alla fartyg.

☒ ja nej

I containrar förvaras olja och bensin.

ja ☒ nej

Lastbåten hjälper stora fartyg att hitta rätt.

ja ☒ nej

Bogserbåten har en stark motor.

☒ ja nej

Bilar med husvagn bör helst åka med stora tankfartyg.

ja ☒ nej

På färjor kan det finnas lekrum att leka i.

☒ ja nej

Containerfartyget lastar stora lådor av plåt.

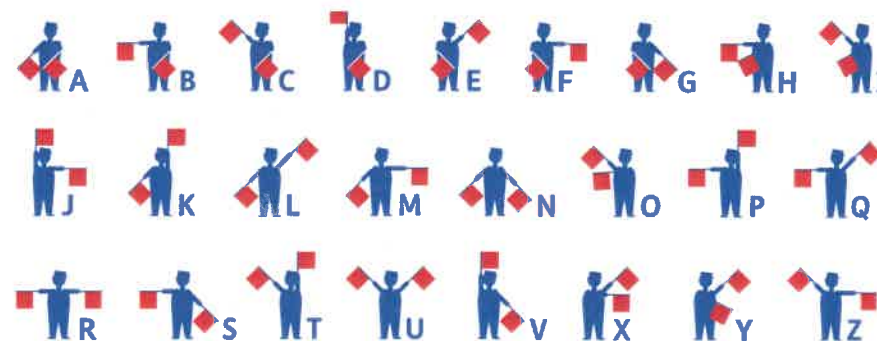
☒ ja nej

Signalflaggor

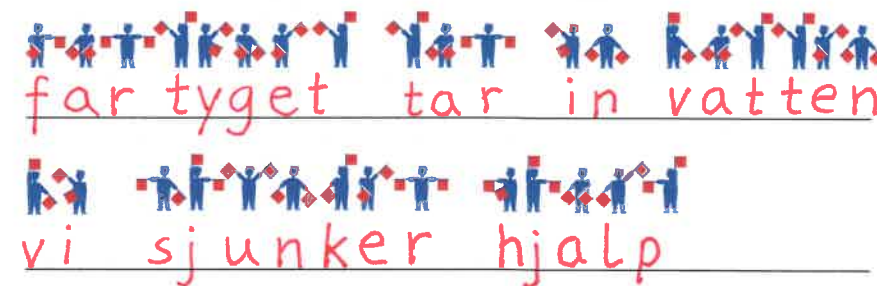
Läs texten.

Signalflaggor användes förr av sjömän när de ville sända meddelanden från ett skepp till ett annat. Idag finns det mycket enklare sätt att sända meddelanden på, men det kanske ändå är roligt att veta hur man gjorde.

Med hjälp av två flaggor som man håller på olika sätt kan man återge alla bokstäver i alfabetet, utom W, Å, Ä och Ö.

Försök att tyda vad sjömannen vill meddela dig.

Rita egna sjömän med flaggor som du låter någon tyda.

Märkliga fartyg

Läs texten.

1 2 4 10 13

Hjulångare

Har du hört talas om hjulångare? Det var stora fartyg som åkte på floderna i Amerika för 200 år sedan. Det märkliga med hjulångarna var att de hade skovelhjul som drev dem framåt. Det är det stora röda hjulet längst bak.

Inuti hjulångaren fanns en ångmaskin som eldades med kol. Det var den som satte hjulet i rörelse. Ångan från ångmaskinen bolmade upp från de höga skorstenarna.

På hjulångarna lastade man post och varor som skulle till någon stad längs floden. Med fanns också många passagerare och för att de inte skulle ha tråkigt hade man orkestrar, teatergrupper och annan underhållning ombord.

5 7 9 11 14

Svävare

En svävare är ett märkligt fartyg som snabbt glider fram strax ovanför vattenytan. Med svävaren kan man till och med åka upp på land. Då svävar den ovanför markytan.

Hur kan det komma sig att en svävare kan sväva? Det beror på att kraftiga fläktar blåser ut luft under svävaren. Luften som blåser ut gör så att svävaren lyfter ovanför vattenytan eller marken. På svävaren sitter två stora propellrar. Det är de som driver svävaren framåt.

3 6 8 12 15

Galärer

För 2 000 år sedan hade människorna i Italien lärt sig göra jättestora skepp av trä. Skeppen kallades galärer och drevs framåt av slavar som rodde. Roddarna satt fastkedjade vid bänkar. För att alla skulle ro i samma takt stod en man och slog på en trumma. Om skeppet skulle öka farten trummade mannen i en snabbare takt. På skeppet hade man byggt ett högt trätorn. Från tornet kunde man skjuta pilar mot andra skepp.

Galärens främsta vapen var ett kraftigt spjut som satt i fören. Om man krockade med ett fientligt skepp rev spjutet upp ett stort hål. Då forsade vatten in i fiendens skepp och snart skulle det sjunka.

Läs och skriv rätt nummer vid de olika bilderna.

- 1 Fartyget drevs framåt med hjälp av skovelhjul.
- 2 Från fartygets höga skorstenar bolmade rök upp.
- 3 På skeppet fanns ett torn av trä.
- 4 Det kunde finnas orkestrar med ombord.
- 5 Den kan åka både på vatten och på land.
- 6 I fören fanns ett kraftigt spjut.
- 7 Med hjälp av två stora propellrar glider den framåt.
- 8 Skeppet drevs framåt med åror.
- 9 Den svävar ovanför vattenytan.
- 10 I fartyget fanns en stor ångmaskin.
- 11 Under den sitter kraftiga fläktar som blåser ut luft.
- 12 När skeppet skulle öka farten trummade en man snabbare på sin trumma.
- 13 Den här sortens fartyg åkte på floder.
- 14 Det här är det modernaste av de tre fartygen.
- 15 På det här skeppet fanns slavar fastkedjade vid bänkar.

Faraos födelsedag 1

Läs texten.

Långt bort, där floden Nilen rinner ut i det varma och härliga Medelhavet, ligger Egypten. För tusentals år sedan var Egypten det största och mäktigaste landet i den delen av världen.

Härskaren i Egypten kallades farao. Han var klädd i guldskimrande kläder och hade ett skägg som liknade en tjock pinne. Han var så mäktig att vanligt folk ryste av rädsla bara de tänkte på honom. Man trodde till och med att han var en gud.

En dag kom farao Pepi gående i den största salen i palatset. Han passerade några vackra statyer, sedan gick han sakta till sin förgyllda tron och slog sig ner. Runt honom samlades betjänter och slavar. De bar fram mat, frukt och vin. En slav fläktade med ett stort blad medan en annan rengjorde faraos naglar.

Den som äger så mycket och kan få allt han vill kan också lätt bli uttråkad. När det var dags för farao Pepis födelsedag var han trött på allt. Nu ville han ha en present som han verkligen kunde glädja sig åt. Inte någon löjlig guldring eller något tråkigt spel. Inte ännu ett palats eller ytterligare någon båt.

Farao Pepi ville så gärna ha en present att bli riktigt glad åt. Därför lovade han en belöning till den som kunde uppfylla hans önskan.

Den som kunde ge farao den mest värdefulla presenten skulle få en kista full med guld. Han skulle få bo i ett palats intill Nilen och dessutom få gifta sig med faraos egen dotter.

I hela Egypten började rika stormän att fundera. Slavar och betjänter skickades ut för att leta efter presenter.

När det var dags för den stora födelsedagen hade landets alla stormän samlats i palatset. Alla var fyllda av förväntan över vilka presenter farao Pepi skulle få och alla hoppades att just deras present skulle vara den mest värdefulla.

Men för varje present farao fick blev han alltmer uttråkad. Ända tills det bara var tre presenter kvar.

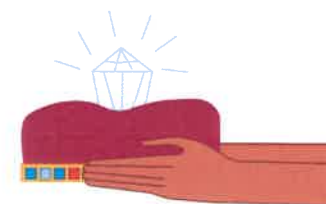
Först gick en mycket rik handelsman fram till farao Pepi. När han tog fram presenten gick ett sus genom hela salen. Handelsmannen höll fram en pärla som var större än ett ägg. Han berättade att den legat på botten av ett fjärran hav. Farao tog pärlan i sina händer, visade nästan ett leende, men lät den sedan falla till golvet.

Nu steg en av faraos mäktigaste generaler fram.

– Presenten jag kommer med har jag tagit från de rika kungarna i öster, ropade han med hög röst.

Så höll han fram en diamant, stor som en knuten näve.

– Ännu en diamant, suckade farao. Jag har ju så många. Den är lika kall, hård och tråkig som du.

Sätt kryss för det som är sant.

- ☒ Egypten ligger vid Medelhavet.
- ☐ Handelsmän i Egypten kallades farao.
- ☒ Folk trodde att farao var en gud.
- ☐ Faraos tron var stor och svart.
- ☒ Farao hade ett skägg som liknade en pinne.
- ☐ Eftersom farao Pepi ägde så mycket var han nöjd och glad.
- ☐ Farao Pepi ville ha en ny båt som födelsedagspresent.
- ☒ Den som gav farao den mest värdefulla presenten skulle få en hel kista full med guld.
- ☐ Farao blev väldigt glad åt alla presenter han fick.

Faraos födelsedag 2

Läs texten.

Alla vände nu sina blickar mot en liten, skäggig man som kom med den allra sista presenten. Att den lille mannen var rik kunde alla se. Hans kläder var vävda av guldtråd och han hade halsband och ringar av guld. Till och med skorna var täckta av skimrande guldplåt.

Den lille mannen bar ett horn av en antilop över sin axel. Han tog fram en trasa och gned hornet med den. Plötsligt började det rinna guldsand ur hornet. Hela salen fylldes med jubel och folk reste sig och sträckte på sina halsar för att kunna se.

Till och med farao Pepi var imponerad. Han tog emot hornet och började gnida med trasan. Guldsand rann ut över golvet och farao fortsatte att gnida. Till slut stod han med guldsand ända upp till knäna. Han blev så trött på all guldsand att han uttråkad slängde iväg antilophornet så att det krossades mot väggen.

Farao Pepi var djupt besviken över att ingen hade lyckats göra honom nöjd. Han var så uttråkad att han inte ville stanna hos sina gäster. Istället gick han ner till floden för att bada.

Han doppade försiktigt ena tån i vattnet. Plötsligt kastade sig en enorm krokodil upp ur den grumliga floden. Krokodilen högg tag i faraos mantel och drog ner honom i vattnet med ett ryck.

– Hjälp! Rädda mig! skrek farao och plaskade förtvivlat med armarna i vattnet.

– Hjälp! Jag blir uppäten!

Alla betjänarna fylldes med skräck och stod som förstenade och såg på. Till och med soldaterna som alltid fanns vid faraos sida ryggade tillbaka. Då trängde sig en slavpojke fram mellan soldaterna. Han tog tag i en käpp, rusade ut i vattnet och slog käppen så hårt han kunde på krokodilens huvud.

Förvånad släppte krokodilen taget om faraos mantel. Slavpojken andades med snabba andetag medan han stirrade efter krokodilen som gled tillbaka ner i floden. Nu vågade soldaterna sig fram och drog upp farao ur vattnet. Farao Pepi vände sig till slavpojken och sa:

– Du har gett mig mitt liv tillbaka. Av dig har jag fått den värdefullaste presenten. Du ska ha kistan med allt guld, palatset och min egen dotter.

Svara på frågorna.

Vad fick farao av den lille skäggige mannen?

Ett horn som det rann guldsand ur.

Varför gick farao ner till floden?

Han var uttråkad och ville bada.

Vad hände när farao doppade sin tå i floden?

En krokodil högg tag i hans mantel.

Vad gjorde slavpojken för att rädda farao?

Han slog med en käpp på krokodilens huvud.

Mumien

Läs texten.

Farao var rik och mäktig, men det var en sak som skrämde honom. Han var rädd för att dö. Han ville leva för alltid. Därför befälde han att hans kropp inte fick ruttna. Då kunde hans ande bo kvar i den döda kroppen och han kunde förenas med den stora solguden Ra.

När så farao hade dött började det svåra arbetet med att skydda den döde från att ruttna. Först tog man ut hjärnan. Sedan skar man upp kroppens vänstra sida och tog ut inälvorna. Lever, lungor och njurar stoppades i särskilda burkar så att de också skulle bevaras. Hjärtat lades tillbaka i kroppen.

Hela kroppen bäddades in i ett slags salt. Saltet hindrade kroppen från att ruttna. Under 70 dagar fick kroppen ligga och torka. Sedan var det dags att smörja in kroppen med oljor och linda den med remsor av tyg.

Den lindade döda kroppen kallades mumie. Mumien lades i en stor kista av trä och träkistan lades i en ännu större kista av sten. Båda kistorna hade samma form som en människokropp

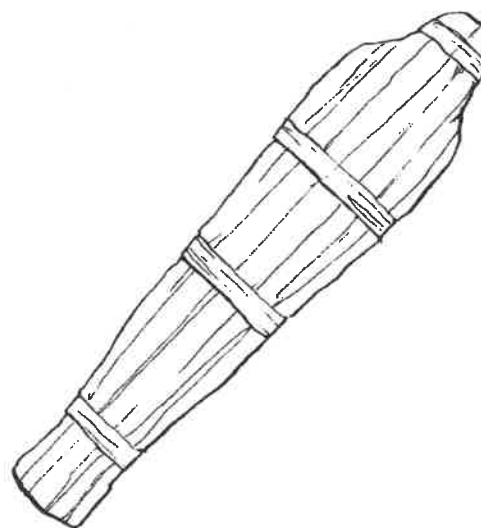
Ringa in bokstaven framför de meningar som är rätt.

- ☒ **K** Solguden kallades Ra.
- ☐ **R** Lever och lungor brändes upp.
- ☐ **O** I två veckor låg kroppen och torkade.
- ☒ **I** Man tog ut hjärna, lever, lungor och njurar från kroppen.
- ☒ **S** Den döda kroppen bäddades in i ett slags salt.
- ☐ **P** Kistan av sten kallades mumie.
- ☐ **V** Kroppen smordes in med lera.
- ☒ **T** Kroppen lindades med remsor av tyg.
- ☒ **A** Kistorna hade samma form som en människokropp.

Vilket ord fick du?

kista

Måla mumien i valfria färger.

Gravkammaren

Läs texten.

I gravkammaren ställdes den stora sarkofagen, kistan där mumien låg. Här placerade man också massor av andra värdefulla föremål som den döde farao kunde behöva i sitt nästa liv.

Här fanns värdefulla smycken av guld, silver och ädla stenar. Här fanns även vackra målningar, parfymoljor, smink, kammar, speglar, rakknivar, kistor, möbler, båtar och vagnar.

I gravkammaren ställdes också statyer. Statyerna föreställde olika gudar. Det fanns gudar med människokroppar och fågelhuvuden. Andra liknade krokodiler, hundar eller katter.

I Egypten ansåg man att katter var heliga djur. Därför kunde det till och med hända att farao fick döda katter till sällskap. De döda katterna hade också torkats och lindats med lindor till riktiga mumier.

Svara på frågorna.

Varför ställde man så många föremål i gravkammaren?

Farao kunde behöva saker i sitt nästa liv.

Vad gjorde man med de döda katterna som skulle ställas in i gravkammaren?

Man gjorde mumier av katterna.

Läs, rita och måla.

Här ser du tre statyer. En av statyerna har en katt i famnen.

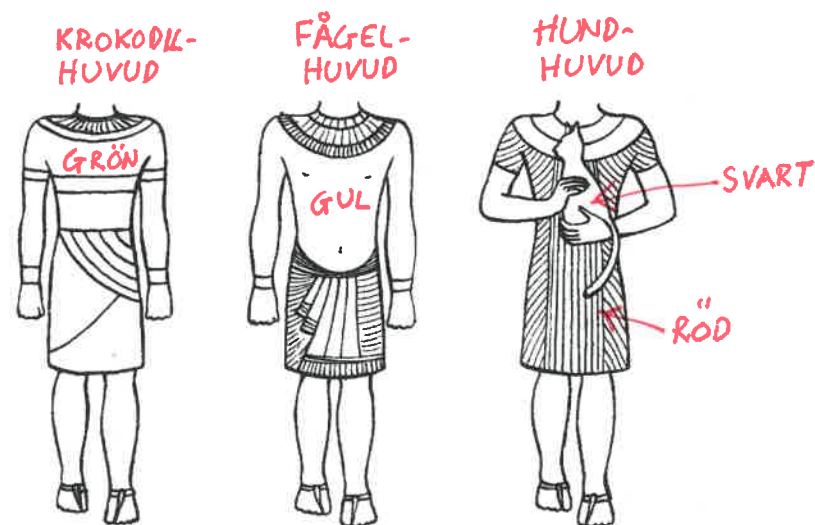
Måla den statyn röd. Måla katten svart.

En staty ska du måla gul. Den står mellan den röda statyn och en staty som du ska måla grön.

På statyn till vänster om den gula statyn ska du rita ett krokodilhuvud.

På statyn som står till höger om statyn med krokodilhuvudet ska du rita ett fågelhuvud.

På den tredje statyn ska du rita ett hundhuvud.

Pyramiden

Läs texten.

För att skydda mumien och alla värdefulla föremål byggde man en jättestor pyramid. Längst inne i pyramiden låg gravkammaren. Den största pyramiden byggdes till en farao som hette Cheops. Hans pyramid blev 146 meter hög, lika hög som tio flaggstänger på varandra. Det tog 20 år att bygga den pyramiden. Tiotusentals slavar och bönder arbetade med att släpa tunga stenblock.

De största stenarna i pyramiden kunde väga lika mycket som 15 bilar och om man la stenarna från Cheops pyramid i en lång rad skulle de räcka runt hela Sverige.

I pyramiden byggdes falska gångar för att lura gravplundrare och hindra dem från att stjäla alla dyrbarheter som var gömda i gravkammaren. Men en av gångarna ledde till faraos verkliga gravkammare. Ingången till gravkammaren var täckt av stora stenblock.

Trots att gravkammaren var så väl gömd lyckades gravplundrare ändå till sist ta sig in och stjäla värdesakerna.

Läs, rita och skriv.

Om ingången till gravkammaren täcktes av en kraftig trädörr ska du rita en dörr i den minsta pyramiden.

Om gravplundrare lyckades stjäla värdesakerna i pyramiden ska du rita och måla en guldring i den minsta pyramiden.

Om det fanns en gravkammare i pyramiden ska du rita en mumie i den största pyramiden.

Om det tog tio år att bygga Cheops pyramid ska du rita en slav i den största pyramiden.

Om det fanns falska gångar i pyramiden ska du måla pyramiden längst till höger gul.

Om pyramiden användes till att bo i ska du måla pyramiden längst till höger röd.

Om Cheops pyramid var lika hög som en flaggstång ska du skriva flaggstång under pyramiden i mitten.

Om Cheops pyramid är den största pyramiden ska du skriva Cheops under pyramiden i mitten.

Lös koden genom att ringa in varannan bokstav.

Bokstäverna bildar en mening.

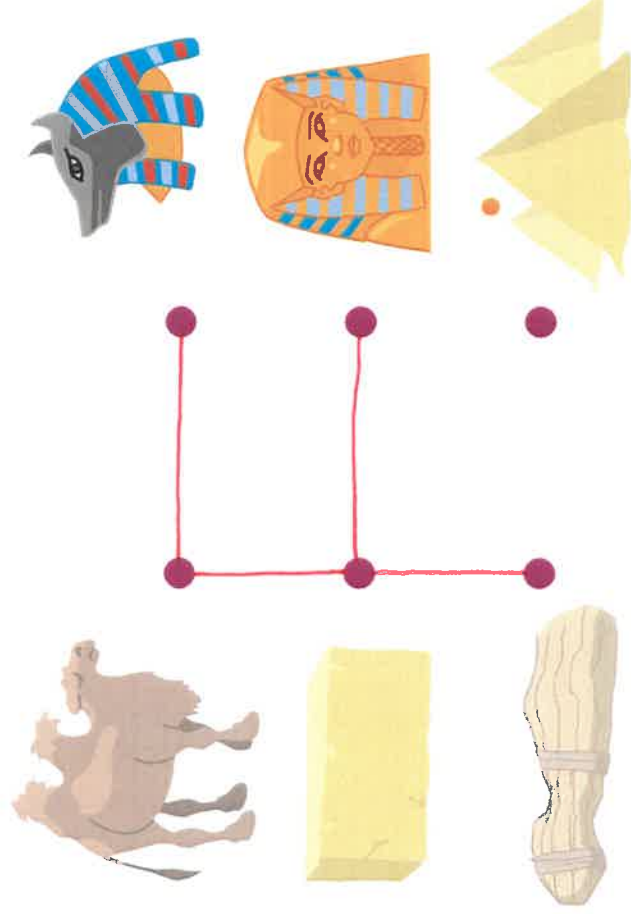
Skriv meningen på den tomma raden.

(S)N(E)J(U)K(P)O(P)A(F)R(Ö)I(R)O(F)R(A)N(L)I(S)E(K)R(A)M(G)R(Å)N(Ä)G(S)A(L)R

Se upp för falska gångar.

Hemliga bokstaven

Läs texten och dra streck mellan prickarna.
Gör du rätt kommer strecken att bilda en bokstav.

Om man gjorde mumier av katter ska du dra ett streck från stenblocket till mumien.

Om soldaten kallades Farum ska du dra ett streck från kamelen till pyramiden.

Om en mumie är gjord av trä ska du dra ett streck från mumien till pyramiden.

Om man hade båtar i faraos gravkammare ska du dra ett streck från farao till stenblocket.

Om en mumie var lindad med tygremsor ska du dra ett streck från stenblocket till kamelen.

Om den största pyramiden hette Djosers pyramid ska du dra ett streck från farao till pyramiden.

Om det fanns krokodiler i floden Nilen ska du dra ett streck från kamelen till statyn med hundhuvudet.

Om man brände faraos döda kropp ska du dra ett streck från mumien till statyn med hundhuvudet.

Vilken bokstav fick du? **F** _____